

HET ORGEL SPREEKT

Ergens tussen 1700 en 1800 ben ik geboren. De werkplaats waar dit is gebeurd, weet ik niet meer. Ook de mensen die voor mijn geboorte verantwoordelijk waren, ken ik niet. Wel weet ik dat ik heel wat heb afgezworven van werkplaats naar kerk en van kerk naar werkplaats. En overal is van mij afgebroken en bij mij aangebouwd.

Voor zover ik mij kan herinneren, kwam ik in 1826 in de Ned. Herv. Kerk van Baarn terecht. Jansen en van Gelder uit Amsterdam hebben mij daar naar toegebracht. Ik was toen misschien al wel 75 jaar oud.

Ongeveer een mensenleven, 63 jaar lang, heb ik daar gestaan want in 1889 verhuisde ik naar de Hôftekerk in Hardenberg, een heel mooie achtkantige kerk. Ik kan mij niet herinneren wie mij heeft overgeplaatst.

De mensen in deze kerk zongen enorm, ik moest voortdurend op mijn tenen lopen. De mensen merkten dat wel. Daarom hebben ze in 1914/1915 meneer Proper uit Kampen geroepen om mij een beetje groter te maken. Meneer Proper zei: 'We gaan je van buiten veranderen (groter maken) en we willen aan de buitenkant kunnen aflezen hoe je er van binnen uitziet'. Hij heeft toen mijn lichaam (windlade) doormidden gezaagd en de twee delen omgekeerd weer tegen elkaar gezet. Het was een heel zware operatie. Maar het is heel netjes en vakkundig gebeurd en het gevolg was dat ik niet meer op mijn tenen hoefde te lopen.

0 ja voor ik het vergeet, in de kerk ben ik ook van plaats veranderd, Ik werd boven de kansel vastgemaakt aan de oostmuur aan de kant waar de mensen hun fietsen neerzetten.

Maar de gemeente begon te groeien en daarom hebben ze omstreeks 1928 de kerk naar de zuidkant uitgebreid waar het ronde raam zit. En ik verhuisde toen samen met de kansel naar de noordkant, recht tegenover dat ronde raam.

In die grotere kerk moest ik geleidelijk aan weer op mijn tenen lopen. Toen ik het niet langer bij kon benen, hebben de mensen besloten om mij weer groter te maken. In 1942 kreeg ik er nieuwe ledematen bij. Voor het eerst werd er nu afgeweken van het mechanische systeem waaruit ik bestond: ik kreeg naast mij een electro-pneumatisch orgel. Ook werden er enkele ribben (stemmen) uit mijn lijf getrokken en in het nieuwe orgeldeel weer ingezet. Ik vond het verschrikkelijk. Het bleef ook pijn doen.

In 1958 onderging ik weer zo'n pijnlijke operatie, Mijn medeorgel kreeg alle aandacht (in de vorm van nog meer stemmen). Een van de belangrijkste ribben uit mijn lijf, de trompet, verdween helemaal. Een nieuwe, niet goed passende, kwam er voor in de plaats.

In 1962 gebeurde er iets waar ik geen raad mee wist.

Het kerkgebouw moest gerestaureerd worden en om mij te beschermen hebben ze mij afgebroken. Ze haalden de pijpen uit mijn gezicht (front heet dat bij mij). Mijn houten gezicht hebben ze van de orgelvloer naar beneden laten vallen; de helft daarvan was totaal verbrijzeld. Mijn gezicht was mij afgenomen! En ruim een jaar lag ik opgeslagen in een van de bijzalen van de kerk.

De kerk was klaar.

Ik werd opgehaald en aan de zijmuur tegen de Schakel aan, weer in elkaar gezet. Zonder gezicht. Ik zou namelijk een nieuw (modern) gezicht krijgen. Het was alleen nog niet klaar. Daarom werd mijn binnenste voorlopig afgedekt met jute lappen. Na een half jaar kreeg ik mijn nieuwe gezicht. Vreselijk! Het paste helemaal niet bij me. Ik gaf het op. Steeds meer pijpen hielden op geluid te maken. Aan alle kanten lekte wind uit mij weg. In 1966 werd ik gerestaureerd en in 1970 werd het electro-pneumatische orgel naast mij aan dezelfde kwaal geholpen.

Toch ging het de verkeerde kant op, de restauraties hielpen niet meer.

Op een gegeven moment - het was in het begin van de jaren '70 - merkte ik dat er nog enkele mensen waren die zich om mij bekommerden. Het waren de mensen die mij bespeelden. Eén ervan zei tegen me: 'Het moet afgelopen zijn. Je moet je oude plaats en je oude gezicht weer terug krijgen'. De vier mensen die mij bespeelden, hebben samen anderen gezocht om mee te helpen. Die werden gevonden. Ze lieten mij onderzoeken door allerlei knappe orgeldokters die allemaal vertelden hoe het verder met mij moest. Toen dat allemaal duidelijk was, ging tot slot van het liedje (een liedje dus van bijna 10 jaar) een aantal mensen naar Groningen om mijn oorspronkelijk gezicht - voorzover nog aanwezig - weer terug te halen. Ze namen ook mijn eigen trompet weer mee. In 1980 werd ik tenslotte naar Heerde gebracht voor totale restauratie. Daar heb ik mijn oude gezicht terug gekregen. Daar zijn ook alle onderdelen die niet bij mij pasten verwijderd en werd ik weer herenigd met mijn oude mooie trompet. In 1981 zijn ze begonnen mij in mijn oorspronkelijke staat weer op te bouwen in de Höftekerk. Boven de kansel. Ik kan nu de mensen weer recht in de oren spelen.

Ik ben allen dankbaar die mij opnieuw geboren deden worden, in het bijzonder de gebr. Reil en hun mannen, die dat met vaardige hand hebben gedaan.

Ik neem mij voor altijd goed te klinken, maar wel onder één voorwaarde:

'BLIJF VERDER VAN MIJ AF EN LAAT MIJ BLIJVEN DIE IK NU BEN' !

Henk Willering bij de ingebruikname - 1981.

DE HUIDIGE DISPOSITIES

In 1889 is het orgel dus overgeplaatst naar Hardenberg.

Orgelbouwer Proper uit Kampen heeft het orgel in de jaren 1914-1915 uitgebreid (grote zijtorens).

In 1942 krijgt Mense Ruyter uit Groningen opdracht er een tweede manuaal bij te bouwen en een bescheiden pedaal.

Het tweede manuaal heeft, evenals het pedaal, een elektrische toetstraktuur met elektropneumatische kegellade. Dit deel wordt in 1958 nogmaals uitgebreid. Het totaal aantal stemmen komt nu op 28.

HOOFDWERK

1. Praestant 8' vanaf e^o dubbel korig
2. Gamba 8'
3. Holpijp 8'
4. Octaaf 4'
5. Quint 3'
6. Roerfluit 4'
7. Woudfluit 2'
8. Cornet IV sterk discant
9. Mixtuur III-IV sterk
10. Octaaf 2'
11. Trompet 8'

ONDER POSITIE

12. Bourdon 8'
13. Spitsfluit 4'
14. Openfluit 2'
15. Flageolet 1'
16. Dulciaan 8'

PEDAAL

17. Octaaf 8'
18. Subbas 16'
19. Bazuin 16'

Verder de gebruikelijke koppelingen en een tremulant over het gehele werk.

De beelden op het orgel zijn gereconstrueerd door de heer J. Oosting, beeldend kunstenaar uit Hardenberg.
De restauratie is uitgevoerd door de gebr. Reil te Heerde (gereed november 1981).
Adviseur was Prof. Dr. M.A. Vente uit Utrecht.